a fejlesztés feladatait ismeretileg megalapozzák.

Természetesen, ahol beszélni kell a megyéről, városról, ahhoz rendelkeznek a megfelelő számkulisszákkal. A protokolláris célokra megfelelő közhelyszámok állnak rendelkezésükre, azok értelme – úgy látszik – elég röviden megmutatkozik. Készítettem egy javaslatot arról, hogy mi lenne az a minimális adatkör, amit gyűjteni kellene folyamatosan, és hogyan lehetne ezt megvalósítani minimális költséggel. Válaszul több olcsó ígéretet is kaptam, komoly formában azonban senki nem volt hajlandó azt megvitatni velem.

Hogyan is kellene?

Az abban felsorakozó adat-rovatok száma még mindig túl nagy – a begyűjtés és a kezelés munkáját tekintve. Rendeltetésüket tekintve, ugyanezt nem mondhatjuk el. Ahhoz, hogy a térség gazdaságának működéséről képet alkothassunk magunk – és a fejlesztő felhasználás – számára, úgy gondolom, minimálisan szükség van azokra, amiket javasoltam, sőt annál több is hasznos volna. Persze azt is figyelembe kellene venni, hogy milyen szinten áll ma a fejlesztés, illetve annak lehetősége, és ennek miféle folytatására számíthatunk, illetve törekszünk. Annak megfelelő kompromisszumot és fokozatokat kellene kialakítani az adatgyűjtés és feldolgozás kifejlesztésében. Olyan adatokat viszont, amiket nem használunk, gyűjteni sincs sok értelme – hiszen az adatgyűjtés eléggé munkaigényes, költséges dolog.

A fenti kérdéscsoportokra válaszokat nem egyénektől, hanem a működési egységektől kell kapnunk, és azok bontatlanul, egész-esetekként kell a feldolgozásba bekerüljenek – avégett, hogy elemeik ne csupán oszlopokban összeszámlálhatók, hanem egymástól való függőségük szerint csoportosíthatók, elemezhetők legyenek. A feldolgozásnak ez a voltaképpeni értelme. Az eképpen begyűjtött adatokból tudunk majd következtetni a gazdaságok és vállalkozások üzleti magatartásának és meghatározottságainak csoportos/tipikus módozataira, felhalmozásának, fejlesztésének mértékére és iramára, illetve hitel- és időfelhasználására.

Szükséges tehát tudnunk, hogy mire szándékszunk használni az adatokat, s lehetőleg szorosan kapcsolni a gyűjtést a felhasználáshoz. Akkor válik esélyessé az, hogy a felhasználó csakugyan ahhoz jusson hozzá, amire szüksége van, az adatgyűjtő pedig visszahatólag hozzájusson az ebből fakadó indíttatáshoz és értelemhez.

Az országnak teljesítene nagy szolgálatot az a szervezet – pl. az RMKT –, amely összehozna egy olyan tanácskozást, ahol az adatgyűjtés és -kezelés témakörének megvitatása céljából leülnének együtt a terület szakemberei és a közhatalom illetékesei.

A román bankszektor iparági mélyelemzése

SOMODI JÚLIA, SZABÓ CSABA ISTVÁN

I. Bevezető

Dolgozatunk témaválasztását és módszertanát jelentősen befolyásolta az a tény, hogy mindketten a Central European Management Intelligence Kft. (CEMI) alkalmazásában vagyunk. A CEMI fő tevékenységi köre a felsővezetői információszolgáltatás, és ezen belül iparági mélyelemzések készítése a közép-kelet-európai régió országaiban. Eddigi tevékenységünk során több romániai iparági mélyelemzést készítettünk, mint például: a romániai szállítmányozási piac elemzése, a romániai kiskereskedelmi piac elemzése, a romániai palackos gáz piac elemzése, stb. Elemzéseink által a romániai piacra befektetni készülő külföldi vállalatok felsővezetői pontos képet kapnak az adott iparágról, és egyben segítséget is a legmegfelelőbb terjeszkedési stratégia megalkotásához.

Dolgozatunkban, akárcsak munkánk során, a „top-down" kommunikáció elveit alkalmazzuk, ezért röviden összefoglaljuk elemzésünk mondanivalóját, a gazdasági életből átvett „vezetői összefoglalóban". A dolgozat további része pedig tulajdonképpen az elemzés során levont következtetések alátámasztására szolgál. Elemzésünk során először az általános gazdasági környezet legfontosabb mutatóit prezentáljuk, hogy az illető iparágat, jelen esetben a romániai bankszektort, képesek legyünk összefüggéseiben látni. Ezt követően a piac méretét és dinamikáját vizsgáljuk, ahol a következő kérdésekre adunk választ: Mekkora a piac? Hogyan alakult az elmúlt évek során? Melyek a főbb mozgatórugók a piac alakulásában? A következő fontos témakör a bankszektorra jellemző mutatócsoport, ami a bankszektor nyereségességét és hatékonyságát vizsgálja. A piaci szereplők témakörben arra vagyunk kíváncsiak, hogy hány szereplő van jelen a piacon, milyen jellegű a verseny, a használt értékesítési csatornák, kik a fő versenytársak, mikortól vannak jelen a piacon, milyen a fő versenytársak piaci részesedése, tulajdonosi háttere, fő gazdasági mutatói, értékesítési hálózata, megcélzott piaci szegmense, stb. Végül, befejezésként, a

bankszektorban várható jövőbeni tendenciákról beszélünk.

Dolgozatunk különböző fejezeteiben használjuk a benchmarking módszert, mert véleményünk szerint csak így nyerhetünk átfogó képet a vizsgált mutatók valódi értelméről. Ugyanakkor a benchmarking által képet kaphatunk egy jövőbeni fejlődési pályáról, és bejelölhetjük, hogy Románia éppen hol tart a többi közép-kelet-európai országokhoz képest.

Témaválasztásunkat befolyásolta az a tény, hogy a bankszektor egy központi iparág, amely közvetett és közvetlen hatással van a többi iparág fejlődésére is. Éppen ezért célunk egy olyan áttekintő tanulmány megírása, amely a továbbiakban segítségünkre lehet más iparágak jobb megértésében.

II. Vezetői összefoglaló

Románia lakossága a 2002-es népszámláláskor 21 698 181 fő volt. Az átlagbér 2004-ben elérte a 203 eurót. A munkanélküliségi ráta 9,6%-ról (2003) 7,3%-ra, az infláció pedig 14%-ról (2003) 12,4%-ra csökkent. Becslések szerint a GDP továbbra is évente kb. 5%-kal fog nőni.

A román bankszektor mérlegfőösszege 17,2 milliárd euró volt 2004. 06. 30-án, ami az előző év júniusához képest 30%-os növekedést jelent. A BNR szerint 2004 végére ez az összeg elérheti a 20 milliárd eurót. A mérlegfőösszeg a 2000–2003 közötti időszakban átlagosan évente 3,8%-kal nőtt, és 12%-kal túlkompenzálta a GDP-növekedést. Mindezek ellenére továbbra is a közép-kelet-európai régió legkisebb piacának számít.

A piac növekedésének fő mozgatórugója a hitelállomány volt, ami évente átlagosan 10%-kal gyorsabban nőtt az 1999–2003-as időszakban, mint a betétállomány. A hitelállomány átlagos éves növekedése 23,6% volt, és 2003-ban elérte a 7368 millió eurót. A hitelállományon belül a legerőteljesebb növekedést a lakossági hitelek érték el, amelyek az 1999–2003-as időszak alatt több mint 11-szeresére nőttek. A betétállományok átlagos éves növekedési üteme 11,3% volt 1999–2003 között, és elérte a 9795 millió eurót (2003), de a GDP arányosan 1,6%-ot csökkent.

A román bankpiacon elérhető nyereség aránya magas (ROA = 2,6%, ROE = 15,6%, 2003), a költségek alacsony szintje (költségarányos bevétel = 63,9%) és a magas kockázatok miatt (rossz hitelek aránya = 33,1%, kamatkülönbözetek aránya = 14,6%, 2003).

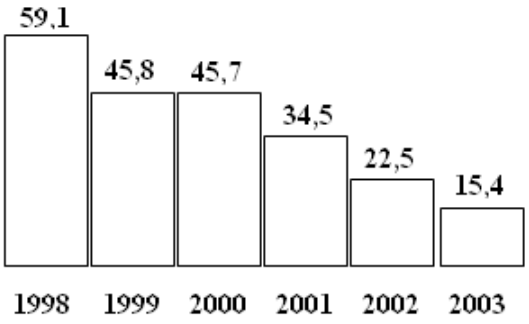
A piacon 39 szereplő van, ebből 41,5% állami és 50,7% külföldi tulajdonban van. A piac még mindig nagymértékben koncentrált, mert a 3 legnagyobb bank piaci részesedése 47,75%. A legnagyobb piaci szereplők a Román Kereskedelmi Bank (BCR) 28,9%, Román Fejlesztési Bank (BRD) 12,82%, Raiffeisen Bank 7,14%, Román Takarékszövetkezet 6,52%, ABN AMRO 6,66%, ING Bank 4,2% piaci részesedéssel.

A privatizáció várhatóan 2007-ig befejeződik, ami után jelentős konszolidáció fog a piacon végbemenni. A specializált, különleges szolgáltatásokat nyújtó nagy nemzetközi bankok elviszik a legfelső réteget és a nagy vállalatokat. A többi szereplő között a legnagyobb harc a kis- és középvállalkozásokért fog folyni.

III. Általános piaci áttekintő

Románia lakossága a 2002-es népszámláláskor 21 698 181 fő volt, és ezzel Ukrajna és Lengyelország után a harmadik legnagyobb állam a közép-kelet-európai térségben. Az átlagbér 2004-ben elérte a bruttó 203 eurót, a minimálbér pedig 70 euró körülire tehető. A munkanélküliségi ráta 1999-ben 12% körüli volt, és folyamatosan csökkent 7,3%-ra (2003). Az infláció pedig az elmúlt 6 év alatt közel egynegyedére csökkent, azaz 59,1%-ról (1998) 15,4%-ra (2003).

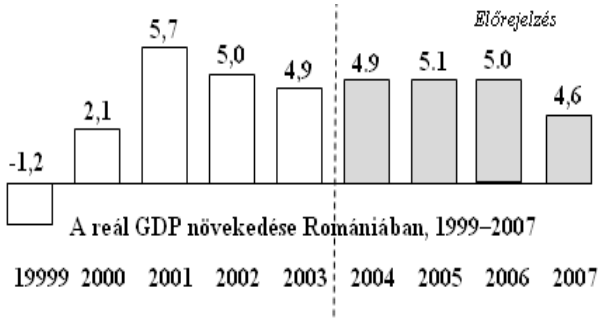
mértékegység: %

Az inflációs ráta alakulása Romániában, 1998–2003

Az Economist Intelligence Unit által 2004-ben készített becslés és előrejelzés alapján a reál GDP-növekedés továbbra is nagyon magas lesz, évente kb. 5%-kal fog nőni.

mértékegység: %

A reál GDP növekedése Romániában, 1999–2007

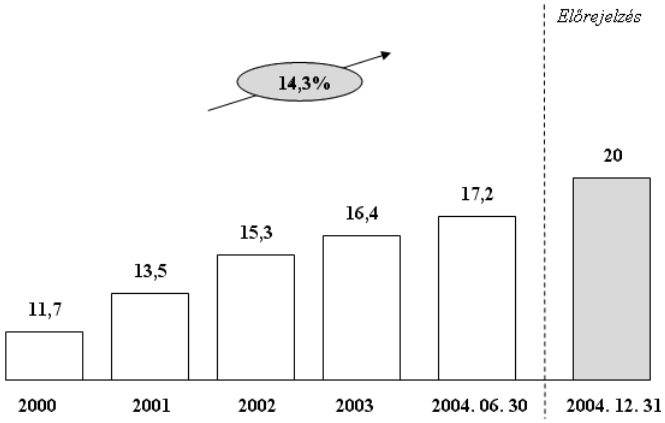
Az általános piaci környezet kedvezően alakul Romániában, a gazdaság stabilizálódik, csökkennek a piaci kockázatok, és az európai jogharmonizáció hatására elkezdődött a piacok liberalizálódása.

IV. A bankszektor mérete

A bankszektor méretét a bankok aggregált mérlegfőösszege adja meg, ami 2004. 06. 30-án 17,2 milliárd euró volt. Ez az előző évhez, azaz a 2003-as év közepéhez képest 30%-ot nőtt, amely növekedés igen magasnak számít. A Román Nemzeti Bank (BNR) becslése alapján 2004 végére ez az összeg elérheti a 20 milliárd eurót.

A bankszektor erőteljes növekedése 2000-ben kezdődött, és 4 év alatt közel 80%-os növekedést ért el, ami 14,3%-os átlagos éves növekedési rátát indukált.

mértékegység: millió euró

A mérlegfőösszeg növekedése Romániában, 2000–2004*

Természetesen ez a mutató önmagában nem elég. Fontos, hogy megvizsgáljuk a bankszektor teljesítményét GDP-arányosan is, ugyanis az elmúlt években nagyon magas volt a GDP növekedése Romániában. Arra a kérdésre, hogy a bankszektor milyen mértékben nőtt a GDP-hez viszonyítva, három lehetséges választ kaphatunk:

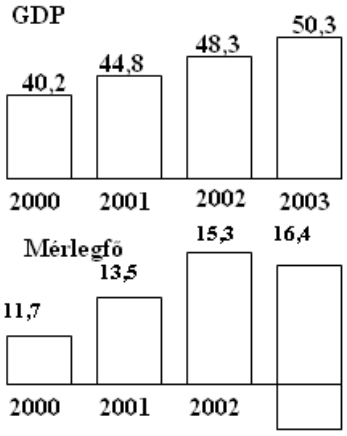
– egyenes arányosan nőtt a GDP-vel, ami annyit jelentene, hogy éppen szinten tartotta magát, azaz tulajdonképpen stagnált;

– kisebb mértékben nőtt, mint a GDP, azaz reálértékben tulajdonképpen csökkent;

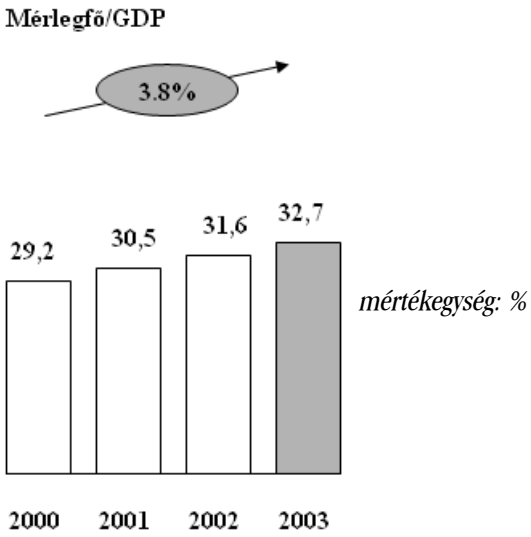
– nagyobb mértékben nőtt, mint a GDP, azaz túlteljesítette a gazdasági növekedést.

Mielőtt a fenti vizsgálatnak nekikezdenénk, fontos megjegyezni, hogy milyen időintervallumban végezzük el a vizsgálatot, ugyanis nem szabad elfelejteni azt a tényt, hogy 1999-ben felszámolták Románia egyik legnagyobb bankját, a Bancorexet. Ez a bank akkor kb. 16,33%-os piaci részesedéssel bírt, ami hatalmas érvágást jelentett a bankszektornak.

Ezen okból kifolyólag a következő vizsgálatnál, ahhoz, hogy tisztább képet kapjunk a bankszektor fejlődéséről, csak a 2000–2003 közötti időintervallumot vettük alapul.

mértékegység: millió euró

mértékegység: %

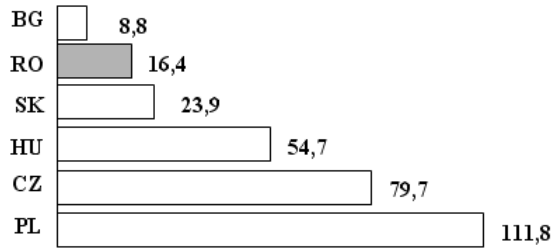
A mérlegfőösszeg GDP arányos alakulása, 2000-2003

A fenti ábrából kiderül, hogy a bankszektor nemcsak hogy lépést tartott a nagyon magas GDP-növekedéssel, hanem közel 12%-kal nagyobb mértékben nőtt a 2000–2003-as időszak alatt, amit 3,8%-os GDP-arányos átlagos éves növekedéssel ért el.

Természetesen a kép csak akkor teljes a román bankszektorról, ha ezt nemzetközi viszonylatban is megnézzük. Ezért elvégzünk egy benchmarkingot, amely során összehasonlítottuk a romániai bankszektor méretét abszolút értékben néhány közép-kelet-európai országgal. A következő országokhoz hasonlítottuk Romániát: Bulgária, Magyarország, Szlovákia, Csehország, Lengyelország. Véleményünk szerint hasonló folyamatok fognak végbemenni Bulgáriában és Romániában az elkövetkező években, mint a most újonnan csatlakozott országokban az elmúlt 4–5 évben, csak talán egy kicsit gyorsí-

tottabb ütemben, azaz a benchmarking betekintést nyújthat egy lehetséges jövőképbe.

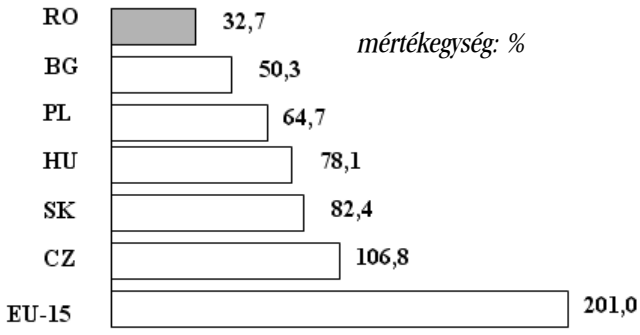
mértékegység: millió euró

A román mérlegfőösszeg benchmarkingja, 2003

A fenti adatokból kiderül, hogy a román bankszektor ugyan kétszerese a bulgáriainak, viszont 14,6%-a a lengyelországinak, és kb. 30%-a a magyarországinak.

A fenti adatok abszolút értékben vannak megadva, ezért nem adnak teljes képet, ugyanis az országok lakossága és gazdasági fejlettsége is eltér egymástól, ezért szükséges egy olyan mutatót használni, ami közelebb visz a valós képhez. Mi a fenti kérdést GDP-arányosan vizsgáltuk meg, ugyanis véleményünk szerint jóval nagyobb mértékben összefügg az illető ország gazdasági fejlettsége a bankszektor méretével, mint az adott ország népességével.

A román mérlegfőösszeg GDP-arányos benchmarkingja, 2003

A fenti adatok alapján jól látszik, hogy a román bankszektor az elmúlt évek nagyon magas növekedése ellenére is nemzetközi viszonylatban igencsak kis piacnak számít, illetve még igencsak fejletlen. A román piac GDP-arányosan a nyugat-európai 16,2%-a, viszont az is jól látszik, hogy az újonnan csatlakozó országoknak is jócskán van mit bepótolniuk, azaz ott is további növekedés várható.

V. A bankszektor dinamikája

A piac dinamikájának vizsgálatakor arra keressük a választ, hogy milyen tényező indukálta a román bankszektor magas növekedését, illetve hogy ez a következőkben hogyan fog alakulni.

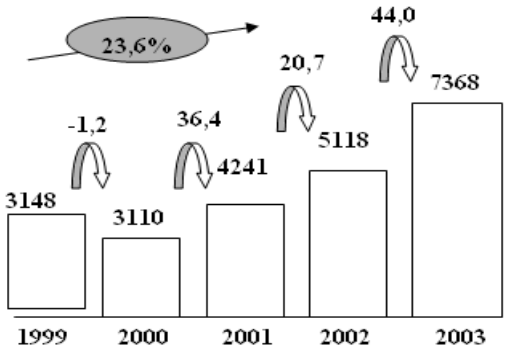
A bankok mérlege is két részből áll, eszközökből, azaz a bankok esetében a hitelek jelentik az eszközöket, illetve forrásból, vagyis a betétekből. Ezért megvizsgáltuk, hogyan alakult az elmúlt évek során az összes betétek aránya az összes hitelekhez képest.

Az összes betét/összes hitel aránya 1999-ben 202,3%, de 2003-ra már csak 132,9% volt. Vagyis míg 1999 kétszer annyi betét volt a bankoknál, mint kiadott hitel, 2003 végén már csak 32%-kal volt a hiteleknél több a betét. Ez 10%-os átlagos éves csökkenést jelent.

Ebből azt az előzetes következtetést vonhatjuk le, hogy a bankszektor növekedését leginkább a hitelek magas növekedése okozhatta.

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a hitelállomány mekkora és milyen mértékben nőtt, illetve hogy a hitelállományon belül mi az, ami a leginkább fejlődött.

mértékegység: millió euró

A hitelállomány alakulása, 1999-2003

A fenti ábrából nagyon jól látszik, hogy előző hipotézisünk igaznak bizonyult, ugyanis a bankszektor növekedését leginkább a hitelállomány 5 év alatti 23,4%-os növekedése okozta. Ez a Bancorex csődjének ellenére évi átlagos 23,6%-os növekedést jelentett.

A következőkben azt fogjuk megvizsgálni, hogy a hitelállomány melyik szegmense okozta ezt a kiemelkedő növekedést.

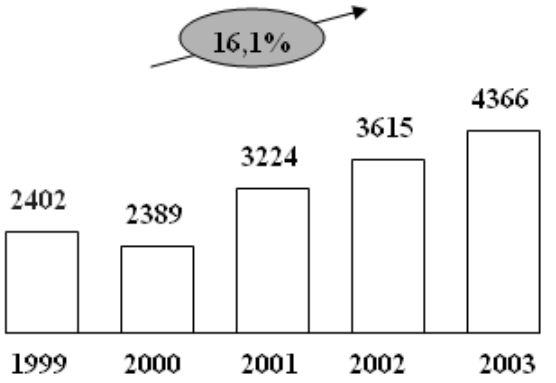
A hitelállományon belül általában négy szegmens különül el: magánvállalati hitelek, lakossági hitelek, állami hitelek, más hitelek. 2003-ban ezen szegmensek a következő részarányokkal voltak képviselve az összes hitelállományban: magánvállalati hitelek 59,3%; lakossági hitelek 24,8%; állami hitelek 8,6%; más hitelek 7,3%.

A fenti felsorolásból kiderül, hogy a két legfontosabb szegmens a hitelállományon belül a magánvállalati hitelek és a lakossági hitelek.

A magánvállalati hitelek az 1999–2003-as időszak alatt

majdnem megkétszereződtek, és átlagos éves növekedésük elérte a 16,1%-ot.

mértékegység: millió euró

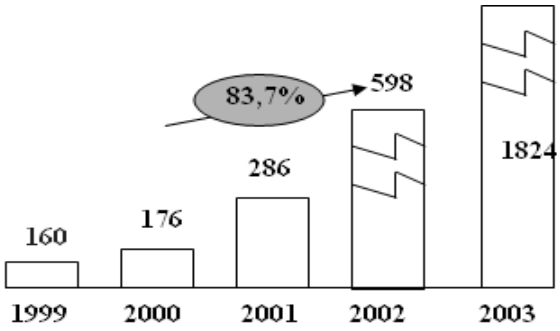

A magánvállalati hitelállomány alakulása, 1999–2003

A magánvállalati hitelek GDP-hez viszonyított aránya is nőtt az elmúlt 3 évben. 2001-ben 7,8% volt, 2003-ban pedig már 9,5%, viszont még mindig rendkívül alacsony például Bulgáriához vagy Magyarországhoz képest, ahol ez az arány 20%, illetve 22,8%. Ez azt is jelentheti egyben, hogy van még benne fejlődési potenciál.

A lakossági hitelek a hitelállomány legdinamikusabban fejlődő része, ami 1999–2003 között több mint 11-szeresére nőtt. Átlagos éves növekedése ezen időszak alatt 83,7% volt. A lakossági hitelek értéke 1999-ben rendkívül alacsony volt, a GDP csupán 0,6%-át tette ki, 2003-ra ez az érték 4%-ra nőtt. A növekedés azért történhetett ilyen gyorsan, mert 1999-ben nagyon kevés volt a lakossági hiteltermék a hitelpiacon, illetve nem volt megteremtve a kellő gazdasági környezet ezen termékek piaci bevezetéséhez.

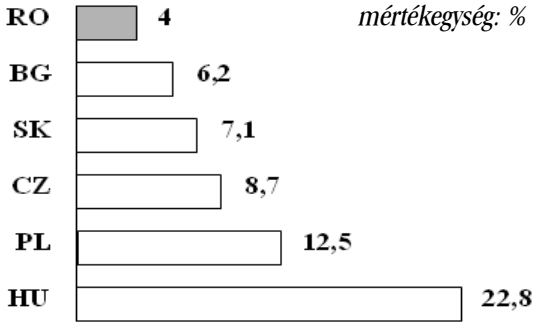
mértékegység: millió euró

A lakossági hitelállomány alakulása, 1999–2003

A román lakossági hitelek 2003-ban tehát elérték az 1,8 milliárd eurót, viszont ez az összeg csak az utolsó előtti helyre elég a lakossági hitelek benchmarkingja szempontjából. Románia egyedül csak Bulgáriát előzi meg, ahol valamivel több mint 1 milliárd euró a lakossági hitelállomány, viszont 10%-kal lemarad Szlovákia mögött, ahol a lakosság negyede a romániainak. De messze elmarad Csehország 6,4 milliárd euró és Magyarország 8,8 milliárd euró lakossági hitelállománya mögött, nem beszélve a mezőnyt toronymagasan vezető (lakosság szempontjából is) Lengyelország 21,6 milliárd euró lakossági hitelállományáról.

Az arányok kicsivel jobbak, hogy ha az imént említett országok lakossági hiteleit GDP-arányosan vesszük, viszont ebben az esetben az utolsó hely elkerülhetetlen Románia számára.

A lakossági hitelállomány/GDP benchmarkingja, 2003

Hogy teljesebb képet kapjunk a lakossági hitelpiac fejlettségi szintjéről, megnéztük az egyik legtipikusabb és általában a lakossági hitelek legnagyobb részét képező terméket, a jelzáloghiteleket. A romániai jelzáloghitel-piacot három mutató alapján összehasonlítottuk a magyarországi jelzáloghitel-piaccal a 2004. 03. 31-i adatok alapján.

Az összes jelzálog- és lakáshitel állománya a GDP százalékában: Románia 1,00%; Magyarország 9,45%.

Az összes jelzálog- és lakáshitel állománya az összes hitel százalékában: Románia 8,15%; Magyarország 50,70%;

Egy lakosra jutó jelzálog- és lakáshitel-állomány, euróban: Románia 33 EUR; Magyarország 650 EUR.

Ez nemcsak azt jelenti, hogy a román lakossági hitelpiac ennyire fejletlen, hogy a lakosság nincsen eladósodva, hanem azt is, hogy ezen a piacon a következő években továbbra is kiemelkedően magas növekedés várható.

A hitelállomány mellett egy másik fontos mutató, hogy a devizában adott magánhitelek (magánvállalati és lakossági hitelek) hogyan alakultak.

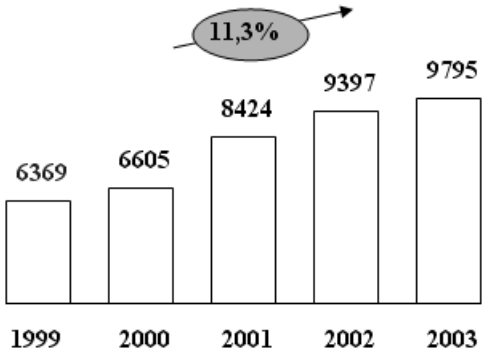
A valutában adott magánhitelek összege 1999-ről 2003-ra több mint megkétszereződött, azaz 1553,2 millió euróról 3313,9 euróra nőtt. Ennek ellenére a valutában adott hitelállomány az összes hitelállományhoz képest 49,3%-ról 45,0%-ra csökkent. Vagyis a lakosság részéről egy erős bizalomnövekedés észlelhető a lejjel szemben, ami a gazdaság stabilizáló-

dásának köszönhető.

Az eszköz oldal alakulásának vizsgálata után a forrás oldal, vagyis a betétállomány alakulásának vizsgálata következik.

A betétállomány is jelentősen nőtt a vizsgált időszak alatt. Míg 1999-ben 6369 millió euró volt, 2003-ban már meghaladta a 9795 millió eurót, ami 11,3%-os átlagos éves növekedést jelent, és összességében az 5 év alatt 53,8%-ot nőtt. Viszont, hogyha a betétállományt/GDP-t nézzük, akkor ez a növekedés már nem annyira egyértelmű. A hitelállománnyal ellentétben, amit ugye láttunk, hogy a GDP-hez képest is 12%-kal nőtt, a betétállomány 1,1%-kal csökkent a vizsgált időszakban. Azaz 1999-ben 22,4% volt a betétállomány/GDP, 2003-ban ez az arány 21,3%-ra csökkent.

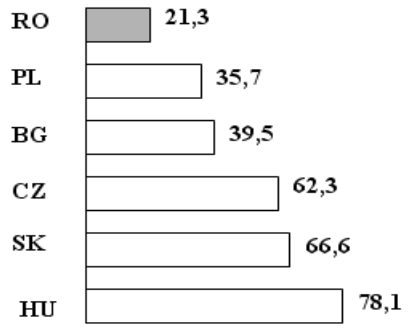
mértékegység: millió euró

A betétek alakulása, 1999–2003

A betétállomány/GDP 21,3%-os aránya szintén a piac alacsony fejlettségi szintjére utal, a többi közép-kelet-európai országhoz viszonyítva is. Ez az arány 27,2%-a a magyarországinak.

mértékegység: %

A betétek/GDP arányos benchmarkingja, 2003

A lakossági betétek is nőttek: átlagban évente 8,8%-ot 1999–2003 között. 2003-ban a lakossági betétek értéke 4667,4 millió euró volt, ami összességében 40,1%-ot nőtt 5 év alatt, az 1999-es 3329,2 millió eurós értékéhez képest. A lakossági betétállomány/GDP viszont szintén csökkent: 11,7%-ról 10,1%-ra 1999–2003 között. Azaz a gazdasági növekedés ellenére a lakosság továbbra is a „párna alatt" tartja a pénzét, vagy más befektetési lehetőséget keres.

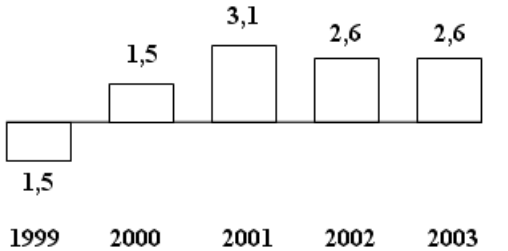
Konklúzióként: a dinamikus növekedés motorja a hitelállomány növekedése, mert a betétállománnyal ellentétben a gazdasági növekedést 12%-kal túlteljesítve fejlődött.

VI. Jövedelmezőség és hatékonyság

A két legfontosabb jövedelmezőségi mutató a bankszektorban az eszközarányos nyereség (ROA – Return on Assets) és a tőkearányos nyereség (ROE – Return on Equity).

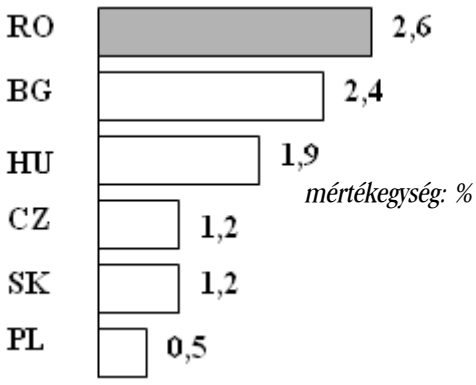
Az eszközarányos nyereség Romániában nagyon magas (2,6%).

mértékegység: %

Az eszközarányos nyereség alakulása, 1999–2003

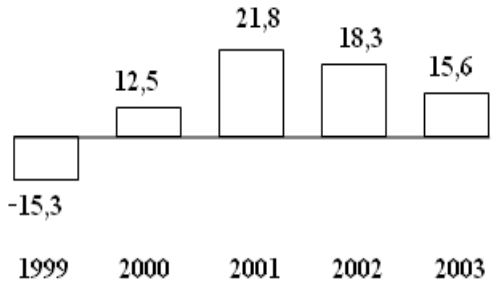
A régió többi országaihoz viszonyítva a legmagasabb.

Mi úgy gondoljuk, hogy ez a magas arány nem feltétlenül jelent extraprofitot, hanem a piac kockázatát tükrözi. Vagyis a magas kockázat miatt magas hozamot várnak el a befektetők. Ezt látszik alátámasztani az a tény, hogy Romániában a bankszektorban továbbra is a legmagasabb az állami tulajdon aránya, nem a legmegfelelőbb a törvénykezés, magas a politikai kockázat, magas a rossz hitelek aránya stb. Ez a mutató várhatóan az európai uniós jogharmonizáció és a privatizáció előrehaladásával, illetve a gazdaság további stabilizálódásával csökkeni fog.

A tőkearányos nyereség (ROE) 15,6% (2003), és az elmúlt 3 évben folyamatosan csökkent 21,8%-ról (2001).

mértékegység: %

A tőkearányos nyereség alakulása, 1999–2003

A tőkearányos nyereség függ az adott évben történő külföldi tőkebefektetésektől, ezért nem lehet önmagában értelmezni, csak összefüggéseiben. Az előzőekben vizsgált országoknál ez az arány 5,9 (PL) és 23,7 (CZ) között változik 2003-ban. Mivel nem ismerjük mindegyik ország eltérő „történetét" az adott évre, ezért nem végzünk benchmarkingot. Viszont néhány jelentős eseményt ismerünk Romániában, ezért feltételezzük, hogy 1999-ben a 15,3%-os csökkenést a Bancorex csődje okozta, ezt követően 2001-ig nem történt jelentős tőkeberuházás, amikor is a Mezőgazdasági Bankot megvásárolta a Raiffeisen Bank, ezt követően pedig szintén nem történt jelentős tőkeberuházás. Ez a mutató valószínűleg 2005-ben fog megugrani, amikor várhatóan privatizálják a Takarékpénztárt, illetve 2006-ban, amikorra a Kereskedelmi Bank teljes privatizációját tervezik. A mutató alakulását a céltartalékok képzése is jelentősen befolyásolja, mert ezáltal a nyereség egy része átcsoportosításra kerül. A céltartalékok változását a piacon végbemenő folyamatok kockázati foka befolyásolja, például ha megnő a rossz hitelek aránya, mert egy nagy állami vállalat csődeljárás alá kerül, és nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek, akkor a bank céltartalékot kell elkülönítsen, hogy fedezni tudja a várható veszteségét.

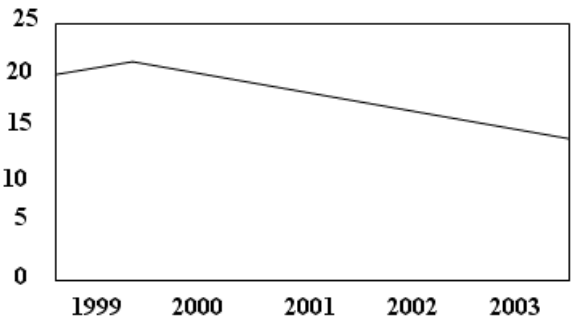
A költségarányos bevétel 63,9%, és az elmúlt 3 év alatt évente átlagosan 5,1%-kal nőtt. Az általunk vizsgált országokban ez a mutató 52,7% (CZ) és 83,8% (SK) között mozog. Ezt a mutatót a piaci elemzők akkor tartják jónak, ha 58–68% között van, tehát ez a mutató Romániában jelenleg jó. Ennek oka, hogy alacsonyak a költségek, mert alacsonyak a munkabérek, de ugyanakkor magasak a bankszektor bevételei. A munkabérek alacsony szintje kockázatot is rejt magában, mert folyamatosan nőnek és nőni fognak, ugyanakkor pedig Romániában még mindig nagyon magas ebben a szektorban a foglalkoztatottak aránya. Tehát ha nem csökkentik a bérek növekedésével arányosan a foglalkoztatottak számát, úgy, hogy közben a bevételek hasonlóan magas szinten maradjanak, akkor a bankszektor hatékonysága jelentősen csökkenni fog.

A rossz hitelek aránya 1999-ben volt a „csúcson" (75,4%), amikor a Bancorex hiteleit leírták. Az ezt követő években ez az arány folyamatosan csökkent: 2000-ben 6,4%, 2001-ben 3,9%, 2002-ben 2,8% volt. Ez egy komoly tisztogatási folyamatot takar, ami alatt a bankoknak sikerült megszabadulniuk a rossz hitelállományoktól (standard alatti, kétes, veszteséges hitelektől). Sajnos ez az arány 2003-ra felugrott 33,1%-ra, s ismét nagy hitelezési kockázatot takar.

A pénzügyi stabilitás (tőkeellátottság/kockázatos hitelek) megmutatja, hogy ha egy bank hiteleit nem térítenék vissza, akkor mennyire tudna eleget tenni pénzügyi kötelezettségeinek. Romániában 2003-ban ez 20,0% volt, ami szintén jó arány. A mutató tulajdonképpen azt az üzenetet közvetíti, hogy a növekedés útjában nem állnak tőkekorlátok.

A kamatkülönbözetek aránya megmutatja, hogy mekkora a különbség egy adott országban az illető ország pénznemében számított hitelek kamatlába és a betétek kamatlába között. Ez az arány Romániában 14,6%, ami több mint kétszerese a lengyelországinak (6,7%) és a bulgáriainak (6,4%). A vizsgált országok közül Magyarországon a legkisebb ez a mutató: mindössze 2,5%.

mértékegység: %

Kamatkülönbözetek alakulása, 1999–2003

A kamatkülönbözetek aránya a 2004. 01–08. közötti időszakban 14,6–14,7% között mozgott, tehát stagnál. Ez azt jelenti, hogy a piac megítélése alapján a piaci kockázat nem csökken tovább, ezért továbbra is magas kockázati felárat számolnak fel a piaci szereplők. Ennek oka lehet, hogy a visszafizetések nem a várakozásoknak megfelelően alakultak, mert a lej erősödött és az infláció csökkent, aminek hatására a hitelt igénylők nehezebben tudnak eleget tenni fizetési kötelezettségeiknek.

A román bankszektor hatékonyan működik, ami leginkább az alacsony költségeknek köszönhető, de továbbra is jelentősen kockázatosabb, mint a környező országokban, amiért a piaci szereplők felárat számítanak fel kockázati prémiumként.

VII. Szereplők

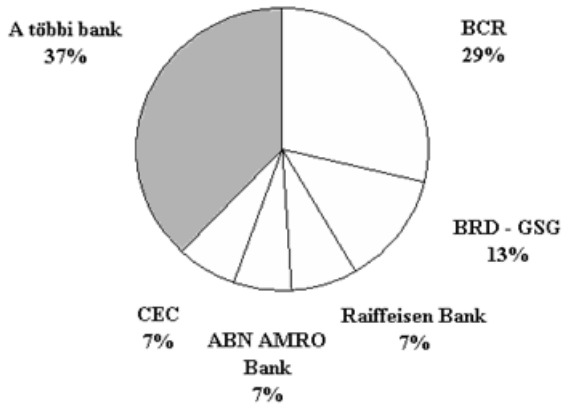
Általános bemutatás

2004-ben a Román Nemzeti Bank (BNR) 39 bankot tart nyilván Romániában. Szakemberek véleménye szerint a román piac méreteihez viszonyítva túl sok bank van jelen a piacon, ezek számát sürgősen csökkenteni kell, és a tőke koncentrálását ajánlják. A Fitch bankpiaci osztályozó szerv (rating agencie) azt tanácsolja a román bankoknak, hogy vagy növeljék hatékonyságukat, vagy fuzionálással, felvásárlásokkal próbáljanak megmaradni a piacon.

2003 végén a román bankpiacon 38 bank volt jelen, ezekből 9 bank teljes mértékben vagy többségében belföldi tulajdonban volt (3 teljes mértékben vagy többségében állami tulajdonban, 6 pedig magántulajdonban), 21 bank teljes mértékben vagy többségében külföldi tulajdonban volt, és 8 bank külföldi bankok képviseleteként volt nyilvántartva.

1999-ben az állami tulajdonban levő bankok piaci részesedése a mérlegfő összeg alapján 50,3% volt, 2003-ra ez 41,5%-ra csökkent, míg a külföldi tulajdonban levő bankok piaci részesedése 43,6%-ról (1999) 50,7%-ra (2003) emelkedett. Mindez a bankszektorban elindított privatizációs folyamatnak tulajdonítható. Ha 2005 őszéig sikerül a román államnak privatizálni a CEC-et (Takarékpénztárt), és várhatóan valamelyik külföldi bank vásárolja fel (Raiffeisen, Erste Bank, HVB, a Holland Rabobank vagy az OTP), ez az arány továbbra is nőni fog.

2004 márciusában a román bankpiaci részesedések 37%-án 35 bank osztozott.

A Romániában működő 39 banknak összesen 2927 bankfiókja van, ezek több mint 51%-át a CEC működteti. A CEC által működtetett 1510 fiókból 980 falun található. További 10,25%-át a BCR működteti, 7,04%-át a BRD, 6,94%-át a Raiffeisen, 5,67%-át a Banc Post, 1,95%-át a Banca Țiriac, 16,50%-át pedig a többi 33 bank.

Ha elvonatkoztatunk a CEC-től, nagyon megváltozik ez a részarány, viszont reálisabb képet kapunk az „aktív" bankpiac bankfiókok szerinti megoszlásáról. Az 1417 bankfiók 21%-át a BCR, 15%-át a BRD, 14%-át a Raiffeisen, 12%-át a Banc Post, 4%-át a Banca Țiriac és a hátralévő 34%-át a többi 33 bank működteti.

2003 végéig 21 bank adott ki bankkártyát: ABN Amro Bank Romania, Alpha Bank Romania, BCR, Bank Post, BRD–GSG, Romanian Bank, Banca Transilvania, Banca Țiriac, Citibank, Commercial Bank of Greece, HVB Bank Romania, ING Bank Romania, Piraeus Bank, Raiffeisen Bank, Romanian International Bank, Volksbank Romania, Banca Carpatica, Romexterra, Unicredit, Finansbank és Banca Italo Romena.

2003 elején 4 100 000 aktív bankkártya volt forgalomban, 2004 októberére ezek száma elérte az 5 370 000-t.

Csupán három bank kínál klienseinek on-line vásárlásra szolgáló bankkártyákat: a BCR, a Banca Romaneasca és a Banc Post.

2001. június 30-án 973 ATM (Automatic Teller Machine) működött Romániában. Egy év alatt ezek száma szinte megkétszereződött (1742). Egy 2004 júniusi felmérés alapján Romániában 2200 működő bankautomata volt. Ebből a negyven megyeszékhelyen van 1165 ATM. A 170 városból viszont csak 130-ban van, és átlagban két bankautomata jut egy városra. A romániai falvak 3%-ában van felszerelve egy bankautomata.

2003 áprilisában közel 13 500 eladási ponton (üzletek, vendéglők, benzinkutak stb.) lehetett bankkártyával fizetni.

A román bankszektorban 2004. augusztus végén 24 137 668 ügyfelet tartottak számon, ebből 944 123 jogi személy és 23 193 545 fizikai személy volt. Ugyanakkor a 32 048 955 számlából 28 639 423 lejben és 3 409 532 valutában volt.

VIII. Jövőbeni tendenciák

* A bankszektor növekedése a következő években is várhatóan meghaladja a reál GDP növekedését.

* A lakossági hitelek aránya várhatóan tovább nő, a lakosság alacsony szintű eladósodottsága, az egyre több piaci termék és a bankokba vetett bizalom növekedése miatt.

* A piacon jelentős konszolidáció fog végbemenni, eltűnnek az 1% alatti piaci részesedéssel rendelkező kis bankok.

* 2007-ig befejeződik a bankok privatizációja, és a nagy állami bankok külföldi tulajdonba kerülnek, ami által még jobban erősödik a verseny.

* A specializált termékeket és különleges szolgáltatásokat nyújtó nagy városokban jelenlevő, néhány bankfiókkal rendelkező nagy nemzetközi bankok elviszik a legfelsőbb réteget és a nagy nemzetközi vállalatokat.

* Kérdés, hogy a tömeget megéri-e kiszolgálni. Az OTP-nek sikerült Magyarországon, de a PKO-nak nem sikerült Len-